

Gemeente van Christus,

We hebben een zeer bewogen jaar achter de rug. En wie weet wat het komende jaar ons zal brengen?! We leven in donkere, onzekere tijden, meer dan in lange tijd het geval is geweest. Hoe verhouden we ons nu daartoe? Hoe zouden we het beste in het leven kunnen staan in het jaar dat voor ons ligt?

“Werp je brood uit over het water, want je vindt het later weer terug. Verdeel je brood (HSV, ipv Bewaar het...!!) in zeven delen, zelfs in acht, want je weet niet welke ramp de aarde treffen zal.”

Met dit mysterieuze advies zet Prediker vanochtend in. Wat heeft deze oude wijsheidsleraar ons op de drempel van 2023 te zeggen?

Prediker leefde zeer waarschijnlijk in de 3^e eeuw voor Christus. Een man op een levenslange zoektocht naar de zin van het bestaan. Vooral bekend geworden van de uitspraak die als een refrein door zijn kleine boekje loopt: “Ijdelheid der ijdelheden, alles is ijdelheid.” Die ijdelheid kun je opvatten als: vluchtigheid, tevergeefsheid, misschien ook.

Mede op grond daarvan wordt hij door sommigen wel beschouwd als een pessimist. Een zwartkijker. Zelf beschouw ik hem veel positiever: als een zeer diepzinnig, wijs mens. Niet zozeer pessimistisch als wel réalistisch. En praktisch. En – zeker aan het einde van zijn boek – ook als een gelovig mens.

Hoofdstuk 11 en 12 vormen het slot van zijn boek; ze lopen naadloos in elkaar over. Hoofdstuk 11 gaat vooral over de jeugd van een mens, hoofdstuk 12 vooral over de ouderdom. Samen vormen ze in mij beleving een mooi geheel, dat wil laten zien hoe wij in het leven zouden kunnen staan. Een leven dat per definitie onzeker is en waarin we heel veel dingen niét in de hand hebben. Waarin het er maar al te vaak oneerlijk aan toegaat. En waarin je nooit weet wat de toekomst je brengen zal.

Hoofdstuk 11 lijkt op het eerste gezicht wat als los zand aan elkaar te hangen. Maar als je wat aandachtiger leest, dan zie je dat het in twee delen uiteen valt. In de eerste zes verzen krijgen we een aantal wijze raadgevingen mee. Die zijn gebaseerd op wat Prediker tijdens zijn zoektocht ontdekt heeft. Als eerste: er zijn maar heel weinig dingen zeker in het leven. Eén ervan is dat aan het einde de dood ons wacht.

Een tweede is: dat Gods wegen voor ons mensen onkenbaar zijn: “Je kent de wegen van de wind niet, je kent het kind dat in de moederschoot groeit niet, zo ken je ook de daden niet van God, die alles maakt.”

Een derde zekerheid is: dat God ons uiteindelijk aan zijn oordeel onderwerpt.

We hebben het leven immers uit zijn hand ontvangen en voor zijn aangezicht geleefd.

Alles wat daar tussenin gebeurt, is ongewis. Daarom is het wijs “om je brood uit te werpen op het water, want je vindt het later weer terug.”

Raadselachtige woorden zijn dat. In de uitlegtraditie weet niemand er echt goed raad mee. Een heel mooie en plausibele uitleg komt van een van de grootste schriftuitleggers uit de Joodse traditie: van Rashi, een afkorting voor de 11^e eeuwse Rabbi Shlomo Yitzhaki.

Dat “brood” dat staat volgens Rashi symbool voor: daden van mededogen en gerechtigheid en vriendelijkheid die jij aan anderen kunt betonen. En dan met name aan diegenen waarvan je vermoedt dat je ze nooit weer zult zien. Maw: van wie je niet direct iets terug hebt te verwachten.

In onze Christelijk traditie zouden we daarop kunnen aansluiten en zeggen: deel wat je hebt en wie je bent uit, in navolging van Jezus die zichzelf als brood heeft gebroken en uitgedeeld.

En doe dat zo vaak als er behoefte aan is! Stop niet als je bij 7x bent. Geef ook de 8^e x als je mensen in welke nood dan ook op een of andere wijze van dienst kunt zijn.

Je zult zien, vervolgt Rashi, dat er een dag komt waarop het kwaad jón wellicht treft. En dan zullen die daden van mededogen en gerechtigheid hopelijk naar jouzelf terugkomen: door anderen die ze nu aan jón betonen: je vindt dat “brood” dat je aanvankelijk zelf hebt uitgeworpen, dan later in een of andere vorm terug.

Het leven is onzeker, zegt Prediker vervolgens. En er zijn dingen waarop je geen enkele invloed hebt: als wolken vol zijn gaat het regenen; en een boom blijft liggen zoals ie gevallen is. Met andere woorden: veel dingen gaan nu eenmaal zoals ze gaan. Dat geldt zowel voor de vreugdevolle als de verdrietige dingen die ons kunnen overkomen. Tijden van vrede en tijden van oorlog, dagen van licht en dagen van duisternis.

“Foar alles is in oere, foar alles is in tiid”, zoals Gerrit Breteler zingt in zijn lied over een ander hoofdstuk uit het boek Prediker. En het maakt er allemaal deel van uit, het hoort erbij.

Als dat zo is, dan is het voor jou als mens het beste om er elke dag het beste van te máken. En te doen wat je hand vindt om te doen. Laat de omstandigheden, ook als ze zo donker en onzeker zijn als in onze dagen, je er nu níét toe brengen om in je schulp te kruipen. “Wie altijd maar op de wind let, komt niet aan zaaien toe. En wie altijd maar op de wolken let, hoe donker en dreigend ze zijn, komt nooit aan oogsten toe.”

Laat je leven niet door angst bepalen. Of door de gedachte dat uiteindelijk de dood alles weer teniet zal doen wat jij tot stand hebt gebracht. Of door de vraag wat dan de zin van alles zou zijn geweest. Zái nu maar gewoon, elke dag die komt opnieuw! Maw: gééf jezelf: in je relaties, je werk, in kleine daden van mededogen, in oprechte aandacht, in jouw bescheiden inzet voor ietsje meer gerechtigheid in deze wereld. Gooi zó je brood uit over het water, 7x, 8x, 7x7x.....

Leef je je leven voluit, zo voluit als binnen de gegeven omstandigheden mogelijk is. En geniet van de goede, mooie dingen daarin. Dat zegt diezelfde Prediker die door sommigen gezien wordt als een pessimist of een zuurpruim!

Het hele tweede deel van dit 11e hoofdstuk is één grote oproep om van het leven te genieten. Het licht is een genot! Wat een weldaad om de zon te zien en je te koesteren in haar warmte....

Zo in het leven staan ligt misschien wat meer voor de hand als je jong bent en je hele leven voor je gevoel nog voor je ligt. De wereld nog voor je open ligt.

Een beetje vergelijkbaar met het gevoel dat je vroeger als kind kon hebben: aan het begin van die eindeloos lijkende zomervakantie! Al die weken naar hartenlust in te vullen.

Maar voordat je het wist was die grote vakantie alweer voorbij.

Zo ligt er nu een nieuw jaar voor ons. Een heel nieuw jaar, vol mogelijkheden... toch?

Zou het ons misschien lukken om in dat jaar “onze dagen zó te tellen, dag voor dag, dat wijsheid ons hart vervult”, zoals de dichter van Psalm 90 zegt? Elke dag wijsheid in ons hart én in ons handelen. Elke dag met al je aandacht geleefd...

Daar klinkt in mijn beleving echt een heel groot stuk levenswijsheid in door: in deze oproep om met al je aandacht dag voor dag te leven. De tijd niet tussen je vingers door laten glippen...

Vijf dagen geleden werd ik 65. Ongelooflijk! Waar zijn al die jaren gebleven? Op zo’n dag realiseer je je ineens, meer dan op andere dagen, dat je zomaar tien jaar verder bent, dat het meer dan 22 jaar geleden is dat ik in Friesland kwam wonen, dat het inmiddels 50 jaar geleden is dat mijn vader overleed. Ik zie en hoor hem nog zo vaak, als was het de dag van gisteren. Waar is de tijd gebleven?

Ja, “de tijd gaat snel voorbij en wij vlieden heen”, om met diezelfde psalmdichter te spreken, wiens lied niet voor niets rond de jaarwisseling zo vaak wordt gelezen.

Laat de tijd, hoe donker die ook in deze dagen ook mag schijnen, niet tussen je vingers doorglippen!

Het doet me weer eens denken aan hoe aan het eind van elke dag in Zen River (...) een van de monniken of nonnen in de meditatieruimte op een bel slaat en de anderen toespreekt:

“Laat me jullie er met alle respect aan mogen herinneren dat leven en dood van het allergrootste belang zijn. De tijd gaat snel voorbij en mogelijkheden gaan verloren. We zouden er allemaal naar moeten streven om te ontwaken. Ontwaak! Neem dit ter harte en verkwist je leven niet!”

En met deze oproep ga je vervolgens de nacht in.

Ja,- Voordat je het weet komen we hier over een jaar - bij leven en welzijn uiteraard - wéér allemaal bij elkaar. En hoe kijk jij dan terug op het jaar dat nu nog voor je ligt? Hopelijk heb je het niet verkwist. Dat zou zonde zijn. Ja, zonde. Want dan heb je je doel gemist. De Allerhoogste heeft ons het leven immers niet toevertrouwd om het - al dan niet grotendeels -gedachteloos voorbij te laten gaan. Waarom dan wel? Ja, - daar zijn natuurlijk meerdere antwoorden op te geven. Alleen al binnen die ene bijbel die ons is overgeleverd. Vandaag pakken we er één antwoord uit: van Prediker.

Hij zegt, nog eens kort samengevat: alles wat een mens kan overkomen in het leven hoort er onlosmakelijk bij. Hoe moeilijk en onverteerbaar dat in sommige gevallen ook kan zijn. Ook die onzekere, donkere dagen waarin we nu terecht zijn gekomen horen erbij. Ook die donkere wolk van de klimaatcrisis die we zelf in het leven hebben geroepen hoort er helaas bij.

Als je bepaalde dingen echt tot je door laat dringen zou de moed je in de schoenen kunnen zinken.

Maar laat het je er niet van weerhouden om je leven zo voluit mogelijk te leven.

Met al je aandacht, elke dag, elk uur, elk moment.

Mensen die weten dat het einde van hun leven niet ver weg meer is, kunnen dat vaak heel goed. Ik heb het regelmatig zien gebeuren in de jaren dat ik predikant ben. En ook in de privésfeer.

Dingen die daarvoor belangrijk leken, blijken ineens veel minder waardevol en relevant te zijn.

En dingen waar je daarvoor weinig of zelfs bijna geen aandacht voor had, komen sterk naar voren.

Dat zijn die dingen in ons leven die sommigen in onze tijd dan wel “quality-time” noemen.

Ik hoor het een van mijn diakenen uit een vorige gemeente nog zeggen: “Goed om af en toe even een uurtje quality time met de kids te pakken.” Ja, - dat is dus niet de bedoeling.

De oproep van Prediker om te genieten van de goede dingen van het leven heeft betrekking op hoe aanwezig je bent, in de relatie met de mensen om je heen. Je partner, je naaste familie, je vriendenkring. Hoe ontvankelijk je bent voor de schoonheid in de kleine dagelijks dingen?

Ik deed afgelopen week de gordijnen open en zag een roodborstje lekker zitten eten van de kruimels die we de dag ervoor hadden gestrooid.

De schitterende fiere verschijning van een grote zilverreiger in de weilanden achter onze toekomstige woning.

De zonsondergang, die de wolkenflarden van vurig rood tot roze kleurt.

De kleinkinderen die lekker zitten te genieten van hun frietjes, -

Dat soort dingen.

Jouw leven zou veel aan kwaliteit en betekenis kunnen winnen, als je het komende jaar elke dag, hier en nu, aandachtig zou leven.

Om het met Prediker te zeggen: zo kun je dan je Schepper gedenken. Niet alleen in je jeugd, maar in elk levensjaar dat je geschonken wordt.

Amen.